

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่าห้องสมุด เป็นแหล่งสรรพวิทยาการ มิใช่เป็นเพียงสถานที่ ที่ใช้เก็บหนังสือ หรือวัสดุอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเท่านั้น ห้องสมุดเป็นแหล่งบริการทางด้านวิชาการ เป็นสถานที่รวบรวมความรู้ แนวคิด และมีการจัดอย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อให้ผู้ใช้จะได้มาใช้ศึกษาหาความรู้ได้ตามต้องการ (Compton's Encyclopedia 1981 : 207) ดังนั้นในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย ต่างก็จัดให้มีห้องสมุดภายในสถาบันของตน เพื่อเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน และนักศึกษา ตลอดจนประชาชนผู้สนใจอื่น ๆ เข้าไปศึกษาหาความรู้ตามที่ตนต้องการ นอกจากนี้ยังมีโอกาสที่จะขอยืมเพื่อ ไปศึกษาต่อที่บ้านหรือ สถานที่ต่าง ๆ นอกห้องสมุด โดยทางห้องสมุดจะจัดระบบการให้ยืมอย่างมีระเบียบและสะดวกแก่ผู้ใช้

นอกจากห้องสมุดจะเป็นแหล่งที่ให้บริการทางด้านวิชาการแก่ครูและนักเรียนเป็นอย่างดีแล้ว เรายังพบว่าในสถาบันการศึกษาทุกระดับ ยังมีหน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่งให้บริการทางด้านวิชาการแก่ครูและนักเรียนเช่นเดียวกัน ที่เรียกว่า หน่วยโสตทัศนศึกษา หน่วยงานนี้จะทำหน้าที่ในการให้บริการทางด้านเครื่องมือ เป็นต้นว่า เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องขยายเสียง หรือ เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น แต่จากการที่ได้มีการพัฒนาทางด้านการศึกษาที่มีการนำเทคโนโลยีทางด้านสื่อการศึกษาต่าง ๆ มาใช้มากขึ้น ทำให้ความเจริญก้าวหน้าของหน่วยโสตทัศนศึกษาในโรงเรียนขยายตัวและก้าวหน้าตามไปด้วย ยังผลให้มีการผลิตสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น มีการขยายหน่วยงานโสตทัศนศึกษาและมีการเรียกเป็นชื่อต่าง ๆ เช่น หน่วยสื่อการศึกษา ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สถาบันวิทยบริการ ซึ่งชื่อต่าง ๆ เหล่านี้แม้จะเรียกชื่อต่างกัน แต่ต่างก็ทำหน้าที่ เช่นเดียวกัน นั่นก็คือการให้บริการด้านสื่อการศึกษา ในด้านการให้การให้ยืม การผลิตและการเผยแพร่ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา

การมีหน่วยงานที่ให้บริการทางด้านวิชาการทั้งสองหน่วยงาน คือ ห้องสมุดและหน่วยโสตทัศนศึกษา ต่างก็ทวีความสำคัญต่อการศึกษามากขึ้น ในหน่วยงานห้องสมุดได้มีการพัฒนาในด้านการจัดเก็บจากหนังสือและสิ่งพิมพ์ที่ขยายตัว เป็นวัสดุอย่างอื่น เป็นต้นว่า สไลด์ ฟิล์มสตริป ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์ ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช สถานที่ก็เปลี่ยนไปตามสภาพการใช้งานของวัสดุต่าง ๆ มีการจัดทูลสำหรับฟังและดู มีห้องประชุม ห้องฉาย ห้องบันทึกเสียง และห้องบันทึก เทปโทรทัศน์ จึงได้มีการเรียกหน่วยงานดังกล่าวนี้เป็นชื่ออื่นต่าง ๆ กัน เช่น ศูนย์วัสดุ หรือศูนย์สื่อการศึกษา (Compton's Encyclopedia 1981 : 207) ถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่า การที่ห้องสมุดได้ขยายตัวและพัฒนาตนเองขึ้นเรื่อย ๆ นั้นมีลักษณะงานที่ไปเข้าซ้อนทับงานบางส่วนของงานทางด้านโสตทัศนศึกษา โดยเฉพาะงานในด้านการบริการและด้านการจัดเก็บสื่อการสอน ดังนั้นถ้าเรียกหน่วยงานที่เข้าซ้อนกันนี้ว่า ศูนย์วิทยบริการแล้วน่าจะเป็นหน่วยงานที่มี 2 หน่วยงานเดิมคือ ห้องสมุดและห้องโสตทัศนศึกษารวมอยู่ด้วยกัน

ในต่างประเทศ แนวความคิดในการพัฒนาหน่วยงานห้องสมุดขึ้นเป็นศูนย์วิทยบริการนั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มต้นขึ้นโดย สมาคมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนอเมริกัน (The American Association of School Librarians) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 และแนวความคิดนี้ได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้สืบเนื่องจากสาเหตุของการพัฒนาระบบการศึกษาที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก แต่ยังคงมีลักษณะเป็นศูนย์สื่อการศึกษา (instruction media center) คือมีการจัดเก็บวัสดุการศึกษา เพิ่มจากหนังสือที่มีอยู่ มีการปรับตำแหน่งหน้าที่ของงาน มีการกำหนดมาตรฐานหน้าที่ของห้องสมุดโรงเรียนขึ้น มีการกำหนดรายการของวัสดุทั้งหมดที่มี เช่น สไลด์ ฟิล์มสตริป ภาพยนตร์ หนังสือ ให้เป็นรายการที่สามารถค้นหาได้ในสถานที่เดียวกัน ใช้ระบบการจัดเก็บอย่างเดียวกัน และเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้รู้จักวิธีใช้อย่างถูกต้อง (American Library Association 1969 : 12-15)

ความสนใจเรื่องการปรับปรุงห้องสมุดให้เป็นศูนย์วิทยบริการในสหรัฐอเมริกาขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ มีนักการศึกษาจำนวนมากต่างก็มีความเห็นว่า ห้องสมุดโรงเรียนที่มีอยู่นั้นได้บรรลุถึงภาวะที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงแล้ว เพราะนักเรียนได้หันมาให้ความสนใจ

ที่จะใช้สื่อการศึกษาประเภทต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เป็นต้นว่า สไลด์ แผ่นเสียง เทปบันทึกภาพ ฯลฯ นอกจากนั้นสภาพห้องสมุดแต่เดิมก็มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความเหมาะสมกับสภาพการใช้งาน เช่น มีคูหาที่สามารถใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ให้มากขึ้น บรรณารักษ์ หรือผู้ดูแลห้องสมุดเองจำเป็นต้องมีความรู้ในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ความรู้ด้านการจัดเก็บ การคัดเลือกและการใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของครูและนักเรียนในโรงเรียน ถึงเวลาแล้วที่ "ห้องสมุด" ควรได้ลมเปลี่ยนไปแล้วมีคำว่า "ศูนย์สื่อการศึกษา" หรือ "ศูนย์วิทยบริการ" เกิดขึ้นมาใช้แทนคำว่า "ห้องสมุด" ที่มีมาแต่เดิม (Peason 1969 : 111)

สำหรับในประเทศไทยก็ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวให้มีการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการ หรือศูนย์สื่อการศึกษากันไป บางส่วนก็พัฒนาจากหน่วยงานสไลด์ทัศนศึกษาแต่เดิม ให้ขยายตัวเป็นศูนย์เทคโนโลยี หรือศูนย์สื่อการศึกษา บางสถาบันก็เกิดจากการรวมห้องสมุดและห้องสไลด์ทัศนศึกษาเข้าด้วยกัน แล้วเรียกเป็นชื่อใหม่ว่า "สถาบันวิทยบริการ" (สุนันท์ ปัทมาคม 2523 : 49) ซึ่งส่วนใหญ่แล้วหน่วยงานนี้จะมิอยู่ในระดับมหาวิทยาลัย หรือวิทยาลัย บางแห่งก็ตั้งขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ โดยไม่ได้พัฒนาหรือปรับปรุงขึ้นจากหน่วยงานที่มีอยู่ เดิมก็มีหลายแห่งสำหรับการปรับปรุงห้องสมุดให้เป็นศูนย์วิทยบริการนั้นก็เริ่มขึ้นบ้าง โดยเฉพาะในกลุ่มบรรณารักษ์ระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้มีการประชุมสัมมนาแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้หลายครั้ง แต่ก็ยังไม่มีรูปแบบในการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการที่แน่นอนและสมบูรณ์ ทั้งนี้ อาจมีปัจจัยสืบเนื่องหลายประการ เป็นต้นว่า การรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นในเรื่องนี้ ยังมีได้มีผู้ใดรวบรวมมาก่อน บรรณารักษ์ทุกคนก็มีความรู้ความชำนาญทางด้านหนังสือ เป็นส่วนมาก แต่ความรู้ทางด้านสไลด์ทัศนศึกษา หรือเทคโนโลยีทางการศึกษานั้นก็มีอยู่บ้าง แต่มีเป็นจำนวนน้อย บางแห่งก็อยู่ในระหว่างการดำเนินการที่จะให้มีการปรับปรุง ผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่ได้เคยร่วมงานกับกลุ่มบรรณารักษ์โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีความสนใจที่จะปรับปรุงขยายห้องสมุดแต่เดิมให้เป็นศูนย์วิทยบริการครั้งหนึ่ง เมื่อมีการอบรมสัมมนาในหัวข้อนี้ที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2526 ตลอดจนหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงของผู้วิจัย ที่ได้ปฏิบัติงานอยู่ที่ศูนย์สื่อการศึกษาของโรงเรียนสถานศึกษานานาชาติ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ทำการสอนใน

ระดับประถมและมัธยมศึกษา จึงมองเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาห้องสมุด และห้องโสตทัศนศึกษาให้เป็นศูนย์วิทยบริการที่ควรจะต้องให้มีขึ้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั่วประเทศ โดยน่าจะทำได้พร้อมกันในคราวเดียว โดยใช้โรงเรียนมัธยมที่สังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นหลัก และแยกพัฒนาทีละจุดโดยเริ่มจาก โรงเรียนที่อยู่ในส่วนกลาง เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความพร้อมอยู่แล้วก่อน เมื่อได้รูปแบบที่ดีก็ขยายไปยังโรงเรียนมัธยมในต่างจังหวัด ทั่วประเทศ

จากการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 103 โรงเรียน และในจำนวนโรงเรียนเหล่านี้ทุกโรงเรียนต่างก็มีหน่วยงานห้องสมุดและงานโสตทัศนศึกษาครบทุกโรงเรียน ในการสำรวจความต้องการของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ต่อการใช้บริการทางด้านสื่อการศึกษา พบว่า โรงเรียนมัธยมทุกโรงเรียนมีความต้องการการใช้บริการทางด้านสื่อการศึกษา ทั้งในด้านปริมาณของวัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ ระดับสูง ผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นความสำคัญว่า งานโสตทัศนศึกษามีความสำคัญ และมีความต้องการที่จะจัดให้มีหน่วยงานที่ให้บริการทางด้านสื่อการสอนให้กับครูและนักเรียนมากที่สุด มนัส บุญประกอบ (2522 : 90) งานบริการส่วนใหญ่ที่ต้องการคือ งานด้านบริการการให้ยืมและงานด้านการผลิต วัลลภ วรศิริ (2520 : 53) และยังมีผู้เห็นว่าการที่โรงเรียนได้มีการผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้มากมายนั้น เป็นภาระหนักของงานทางด้านโสตทัศนศึกษาที่จะต้องคอยจัดเก็บวัสดุสื่อการสอนและจัดแจกจ่ายให้ยืมตามความต้องการของครูในโรงเรียน การจัดบริการต่าง ๆ เป็นงานหนักและยุ่งยาก ผู้ดำเนินงานทางด้านโสตทัศนศึกษา ขาดความชำนาญและความรู้ทางการจัดเก็บอย่างถูกวิธี สมบัติ พักฉิม (2526 : 181) เมื่อพิจารณาจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า งานการบริการและการจัดเก็บอย่างถูกวิธีนั้น ถ้าได้นำระบบของการจัดเก็บของห้องสมุด เช่น ระบบการจัดเก็บของดีวี โดยแบ่งหมวดหมู่ตามตัวเลขทศนิยม หรือระบบการจัดเก็บตามตัวอักษรของระบบห้องสมุดอเมริกันมาใช้ ปัญหาต่าง ๆ ก็จะลดลงอย่างแน่นอน ยิ่งไปกว่านั้นโรงเรียนมัธยมทุกแห่งก็มีห้องสมุดที่ที่เหมาะสมกับการจัดเก็บอย่างคืออยู่แล้ว โรงเรียนมัธยมได้รับการสนับสนุนให้มีการปรับปรุงห้องสมุดให้ใช้ได้ผลอย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 เมษายน ชาติ (2508 : 4-28) จึงนับว่าห้องสมุดก็มีสถานที่ที่เหมาะสมที่จะใช้ในการจัดเก็บสื่อการศึกษาประเภทวัสดุได้

สำหรับรูปแบบในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นศูนย์วิทยบริการที่สมบูรณ์ในประเทศไทยนั้น ได้มีการริเริ่มทำกันบ้างแล้ว แต่ยังมีอยู่น้อย สำหรับในต่างประเทศนั้นมีอยู่มาก เช่น ที่สมาคมห้องสมุดโรงเรียนอเมริกัน ได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อใช้ในการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการในสหรัฐอเมริกา ไว้ 3 ประการคือ 1. กำหนดหน้าที่รับผิดชอบในการจัดสถานที่ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์มาไว้อย่างเพียงพอ 2. หน้าที่รับผิดชอบขั้นต้นคือ การบริหารงานของหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย ให้คำแนะนำปรึกษา จัดโปรแกรมการฝึกอบรมในการใช้และการให้บริการแก่บรรณารักษ์ห้องสมุด หรือจัดอบรมร่วมกัน 3. บรรณารักษ์ที่ได้รับการอบรมแล้วจะทำหน้าที่ในการประสานงานให้ความร่วมมือ ให้คำแนะนำการใช้สื่อการศึกษาแก่บุคลากรทุกระดับในโรงเรียนและนอกสถานศึกษา (Hicks and Tillin 1977 : 125) ในโรงเรียนมัธยม 2 แห่ง ในวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา ได้กำหนดในเชิงปริมาณของ วัสดุ เครื่องมือ และสถานที่ของศูนย์วิทยบริการ ให้สอดคล้องกับปริมาณของนักเรียนระดับมัธยมไว้คือ ถ้าโรงเรียนมัธยมที่มีนักเรียน ประมาณ 327 คน ควรจะประกอบด้วยห้องเรียนขนาดใหญ่ใช้เป็นห้องฉายได้ จูเนียร์เรียนประมาณ 100 คน จำนวนหนึ่งห้องและห้องขนาดเล็ก จูเนียร์เรียนประมาณ 15 คน หลาย ๆ ห้อง จัดให้ศูนย์วิทยบริการอยู่ในบริเวณส่วนกลางของโรงเรียนและมีขนาดใหญ่กว่าห้องพลศึกษา นักเรียนควรใช้เวลาประมาณ ร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด มาใช้บริการอยู่ในศูนย์วิทยบริการนี้ ควรมีหนังสือไม่น้อยกว่า 2,000 เล่ม ควรมีสถานที่ในการจัดเก็บอุปกรณ์ให้เพียงพอและจัดบริการให้เพียงพอแก่ความต้องการของครูและนักเรียน ภายในศูนย์ฯ ควรจัดให้มีคูทวารายบุคคลทั้งชนิดที่มีเครื่องเสียงและไม่มี มีห้องฉายที่มีลักษณะเป็นห้องเก็บเสียง ความคมชัดสูงและแสงสว่างได้ เป็นที่สำหรับฉายภาพยนตร์ สไลด์ วิดีโอและฟังเทปเสียง มีห้องทำงานสำหรับครูอยู่ที่มุมห้องทั้ง 4 ด้าน ของตัวศูนย์วิทยบริการ ใช้สำหรับเป็นที่ปรึกษา ระหว่างครูและนักเรียน (Tillin 1973 : 128-130) สำหรับวัสดุอุปกรณ์ที่ควรจัดให้มีในศูนย์วิทยบริการนั้น แยก เป็นสื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ ฟิล์มสกริป ภาพยนตร์ แผนที่ วารสาร แผ่นเสียง สไลด์ แผ่นโปร่งใส เทปเสียงและเทปโทรทัศน์ สื่อประเภทเครื่องมือ ได้แก่ เครื่องพินิกภาพ เครื่องถ่ายภาพเอกสาร เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องช่วยสอน เครื่องขยายเสียง กล้องถ่ายภาพ วิทยู เครื่องเล่นเทป

เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์ เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องอัดสำเนา เครื่องฉายภาพยนตร์ สำหรับบุคลากรในโรงเรียนมัธยมควรประกอบด้วยบุคลากรที่มีความรู้ทั้งทางด้านห้องสมุดและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยให้มีจำนวนมากและพอเพียง เป็นผู้มีความรู้ในการใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นอย่างดี นอกจากนี้ควรมี เสมียนประจำห้องธุรการ เพื่อการติดต่อกับผู้มาขอบริการและหรือมีการจ้างนักเรียนทำงานนอกเวลาอีกด้วย ประเภทสุดท้ายคือเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคทำหน้าที่ต่าง ๆ ตามบริการที่จัดให้มี เช่น การถ่ายภาพ งานกราฟิก หรือดูแล บำรุงรักษาเครื่องมือ โดยสรุป บุคลากรควรประกอบด้วยหัวหน้าศูนย์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านห้องสมุดและเทคโนโลยีทางการศึกษา เจ้าหน้าที่เทคนิค เสมียนและนักเรียน

นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดต่าง ๆ ที่ได้จากการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการจากห้องสมุดโรงเรียนมัธยมวิสต์ตัน (Wheaton High School) ได้ดัดแปลงห้องสมุดเป็นศูนย์สื่อการศึกษา ได้มีการศึกษาในด้าน การดัดแปลงสถานที่ และการจัดสรรหน้าที่ของบุคลากรที่มีอยู่แต่เดิมมา ให้ทำหน้าที่ใหม่ โดยที่โรงเรียนนี้มีนักเรียนถึง 2,500 คน การปรับปรุงดัดแปลงเริ่มก่อนที่การปรับปรุงสถานที่ ห้องต่าง ๆ ต่อจากนั้นก็คือการแบ่งแยกหน้าที่ มีการให้บริการแยกเป็นระยะ ๆ โดยใช้เวลาในการปรับปรุงช่วงแรกทั้งสิ้นเป็นเวลา 1 ปี แผนการได้มีการปรับปรุงร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ห้องสมุด 4 คน เป็นผู้ริเริ่ม และบรรจุเพิ่มใหม่เมื่อโครงการเสร็จสมบูรณ์อีก 7 คน และในท้ายที่สุด โครงการก็สำเร็จลงโดยให้บริการอย่างดียิ่งแก่ครูและนักเรียนในโรงเรียน กล่าวได้ว่า ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี 1965 เป็นต้นมา ห้องสมุดต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาเกือบทุกแห่ง มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นศูนย์วิทยบริการกันเป็นส่วนมาก ในประเทศอังกฤษทั่วประเทศ ได้มีการเปลี่ยนแปลงห้องสมุดของโรงเรียนมัธยม เป็นศูนย์วิทยบริการทั้งหมดในเวลาไล่เรี่ยกัน จนแม้ในปัจจุบันก็ยังคงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ และมีพัฒนาการเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางการศึกษา (Lawrence 1979: 121-125)

จากข้อมูลและแนวคิดต่าง ๆ ที่โรงเรียนมัธยมในสหรัฐอเมริกาได้นำเสนอขึ้น เพื่อใช้ในการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นศูนย์วิทยบริการนั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่ง ยังมีข้อมูลอีกมากมายที่ต่างก็ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดตั้งในรูปแบบต่าง ๆ อย่างไรก็ตามก็ข้อมูลเหล่านี้ก็เป็นแนวทางอย่างหนึ่งในการที่จะนำมาเป็นข้อมูลสำหรับแบบการจัดตั้ง

ศูนย์วิทยบริการในโรงเรียนมัธยมที่ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้า โดยผู้วิจัยจะได้ศึกษาแบบในด้านต่าง ๆ คือ สถานที่ตั้ง การจัดบริการ ขนาดของศูนย์ บริเวณเนื้อที่ของผู้มาใช้ศึกษาวัสดุอุปกรณ์ภายในศูนย์ การจัดสรรเนื้อที่และขนาดของห้องต่าง ๆ ที่จัดให้มีการบริการ เช่น ห้องบันทึกเสียง ห้องฉาย ห้องทำงาน วัสดุอุปกรณ์ที่จัดให้มีเป็นสัดส่วนที่พอเหมาะกะกับจำนวนผู้ใช้ จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานที่ การแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรงบประมาณ และความคิดเห็นต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ บรรณาธิการต่อหน่วยโสตทัศนศึกษา ที่มีอยู่เดิมกับศูนย์วิทยบริการที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่ แส่นดำเนินงานระยะต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเวลา งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากร ข้อมูลที่จะศึกษาดังกล่าวข้างต้นจะเป็นแนวทางในการจัด เสนอแบบการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการที่เหมาะสม สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานครต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและ เสนอแนะรูปแบบการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการจากห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. โรงเรียนที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร
2. งานของศูนย์วิทยบริการ เน้นเฉพาะงานบริการให้ยืม การจัดเก็บ ไม่รวมถึงงานทางด้านการผลิต

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ศูนย์วิทยบริการ (resource center) หมายถึงหน่วยงานทางด้านวิชาการที่จัดให้มีขึ้นภายในโรงเรียน เพื่อเป็นบริการให้แก่ครูและนักเรียน ในด้านการใช้ และการให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือ ตลอดจนการให้คำปรึกษา ไม่รวมงานทางด้านการผลิต

เป็นสถานที่ที่ครูและนักเรียนจะมาใช้บริการภายในบริเวณศูนย์ หรือยื่นออกไปใช้ภายนอก โดยทางศูนย์จะมีระบบการให้ยืม และจัดเก็บอย่างถูกต้องเป็นระบบระเบียบ ศูนย์วิทยบริการ อาจเรียกเป็นชื่ออื่น เช่น ศูนย์วัสดุการศึกษา ศูนย์บริการสื่อการศึกษา หรือศูนย์สื่อการศึกษา เป็นต้น

2. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนในระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และอยู่ภายในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการหรือ อาจารย์ใหญ่ และรวมหมายถึง ผู้ช่วยผู้อำนวยการของโรงเรียนฝ่ายต่าง ๆ ด้วย

4. บรรณารักษ์ หมายถึง ครูบรรณารักษ์ หรืออาจารย์ที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ และรับผิดชอบงานของห้องสมุด

5. ครูโสตทัศนศึกษา หมายถึง นักวิชาการโสตทัศนศึกษา หรือครู อาจารย์ ที่รับผิดชอบงานทางด้านโสตทัศนศึกษาของโรงเรียน

6. ครู อาจารย์ หมายถึง ครู อาจารย์ ประจำการที่ทำการสอนในชั้นเรียนปกติ ในโรงเรียนมัธยม

7. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. รูปแบบการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการ ที่จะเป็นแนวทางสำหรับโรงเรียน ในระดับมัธยมศึกษาหรือระดับอื่น ได้นำไปจัดตั้งหรือจัดให้มีขึ้นภายในโรงเรียน

2. การจัดตั้งศูนย์วิทยบริการจากห้องสมุดโรงเรียน และห้องโสตทัศนศึกษา จะเป็นการขยายคุณภาพของการให้บริการทางด้านวิชาการ แก่ ครู และนักเรียนในโรงเรียน อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ เป็นการให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า

3. การจัดตั้งศูนย์วิทยบริการจะเป็นแนวทาง ในการขยายตัวในด้านบริการ
สื่อการศึกษาในด้านอื่น ๆ เช่น การผลิต การศึกษาค้นคว้าและวิจัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของ
การศึกษาให้สูงยิ่งขึ้น